

SOCIALE ANGST, SELECTIEF MUTISME EN HET VERBAND MET AUTISME

Maretha de Jonge | Universiteit Leiden & LUBEC Ambulatorium GGZ | 23-09-2022

Prof. Dr. M.V. de Jonge
Orthopedagoog – Generalist
Klinisch Psycholoog

Pedagogische Wetenschappen
& LUBEC Ambulatorium
Universiteit Leiden

Universiteit Leiden

MET DANK AAN

COLLEGA'S EN
SAMENWERKINGSPARTNERS

ouders

leerkrachten

kinderen

WAT ZEG JE ? SELECTIEF MUTISME ?

- A. Consequent niet spreken in specifieke sociale situaties** waarin verwacht wordt dat er gesproken wordt, bijv op school), hoewel het kind wel spreekt in andere situaties.
- B. Belemmert** functioneren op school (of werk), of de sociale communicatie
- C. Ten minste een maand** (niet beperkt tot de eerste maand op school)
- D. Beheerst de taal wel** Voldoende kennis van / vertrouwen met de taal.
- E. Niet beter verklaard door** spraak-, of taalstoornissen (bijv. stotteren) en niet uitsluitend voorkomen tijdens een psychose, schizofrenie of ASS.

DSM-5 American Psychiatric Association (2013)

AUTISME, SOCIALE ANGST EN SELECTIEF MUTISME

STOORNISSEN IN DE SOCIALE COMMUNICATIE

Foto's documentaire BBC "mijn mond zit op slot" en Mikhail Nilov: via Pexels.com

SELECTIEF MUTISME ALS SYMPTOOM

IS HET EEN ANGSTSTOORNIS, AUTISME, SOCIAAL COMMUNICATIEVE
STOORNIS, HECHTINGSSTOORNIS ...?

GEÏNHIBEERD
TEMPERAMENT

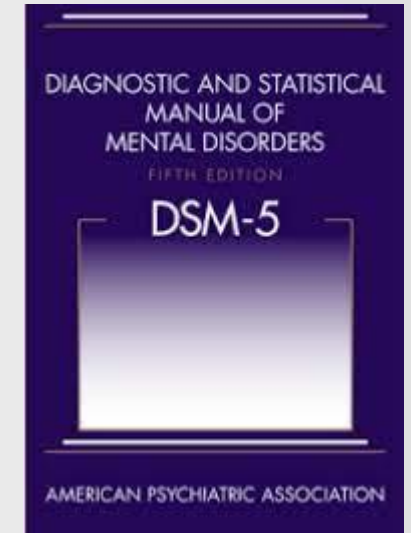
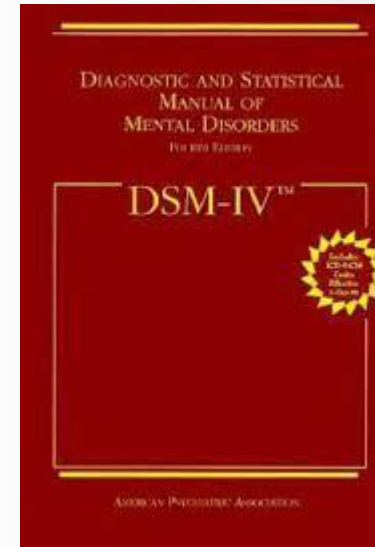
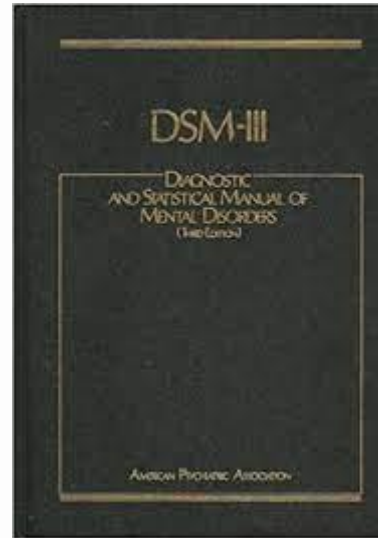
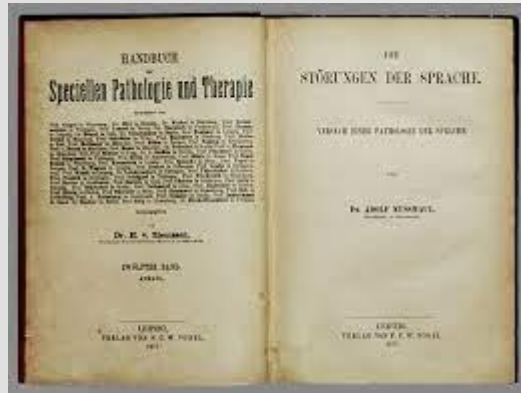
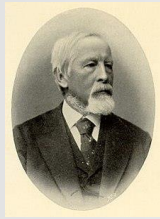
MILDE TAAL-,
ONTWIKKELINGSPROBLEMEN

(PRIKKEL)
GEVOELIG

WEINIG FLEXIBEL IN
EMOTIEREGULATIE

1877

KUSSMAUL

VRIJWILLIGE AFASIE

1934

TRAMER

ELECTIEF MUTISME

DSM-III

ELECTIEF MUTISME

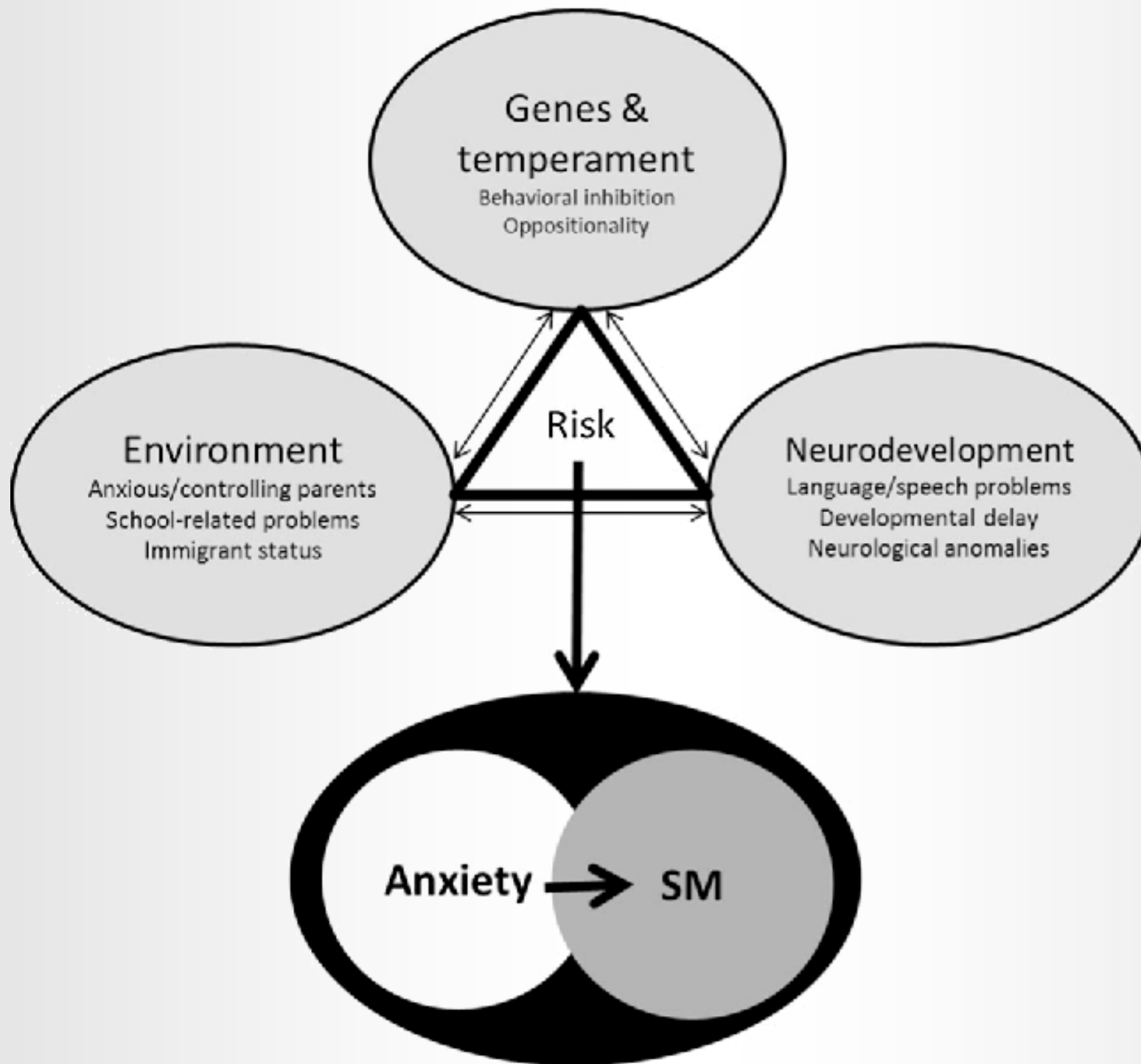
DSM-IV

SELECTIEF MUTISME

DSM-5

ANGSTSTOORNIS
SELECTIEF MUTISME

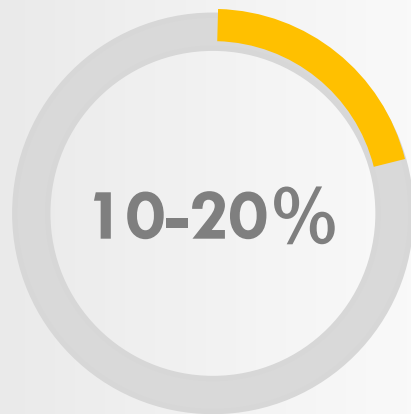

Muris, P., & Ollendick, T.H. (2015). Children Who are Anxious in Silence: A Review on Selective Mutism, the New Anxiety Disorder in DSM-5. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 18, 151-169.

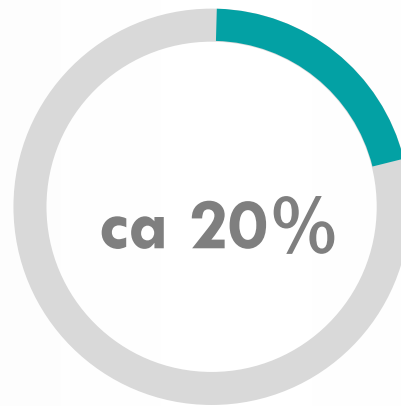

HOE VAAK KOMEN ANGSTSTOORNISSEN VOOR?

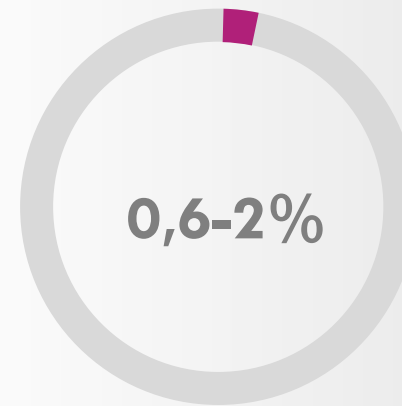
**KINDEREN EN
JONGEREN**

MONGA & BENOIT (2018)

**JONGE KINDEREN
(ca 0-6)**

*BUFFERD ET AL., 2011;
FRANZ ET AL., 2013;
PAULUS ET AL., 2014*

**SELECTIEF
MUTISME**

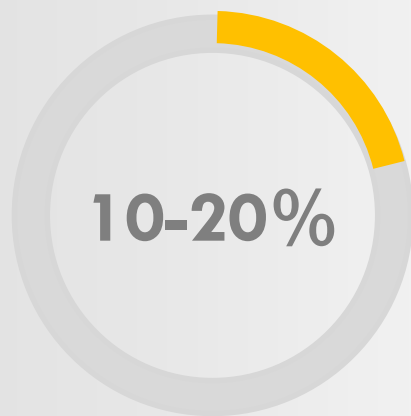
*BERGMAN ET AL, 2002;
EGGER & ANGOLD, 2006;
VIANA ET AL, 2009*

HOE VAAK KOMEN ANGSTSTOORNISSEN VOOR?

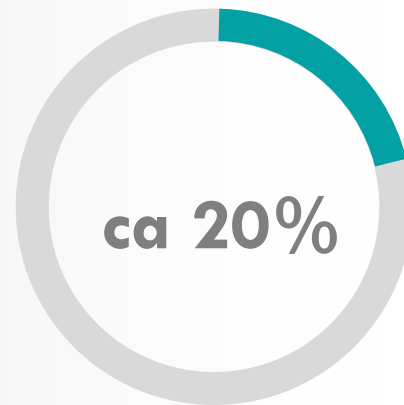

TER VERGELIJK:

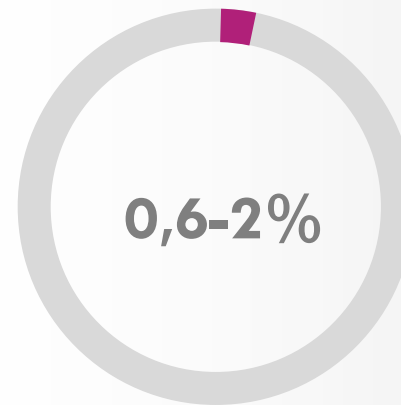
**KINDEREN EN
JONGEREN**

MONGA & BENOIT (2018)

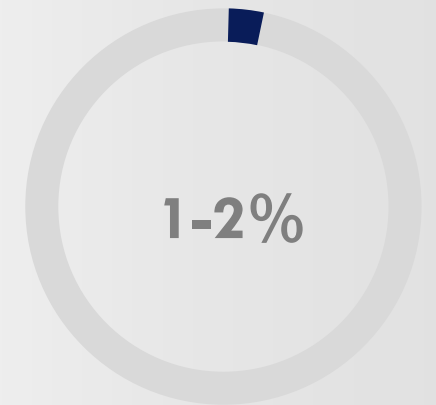
**JONGE KINDEREN
(ca 0-6)**

BUFFERD ET AL., 2011;
FRANZ ET AL., 2013;
PAULUS ET AL., 2014

**SELECTIEF
MUTISME**

BERGMAN ET AL, 2002;
EGGER & ANGOLD, 2006;
VIANA ET AL, 2009

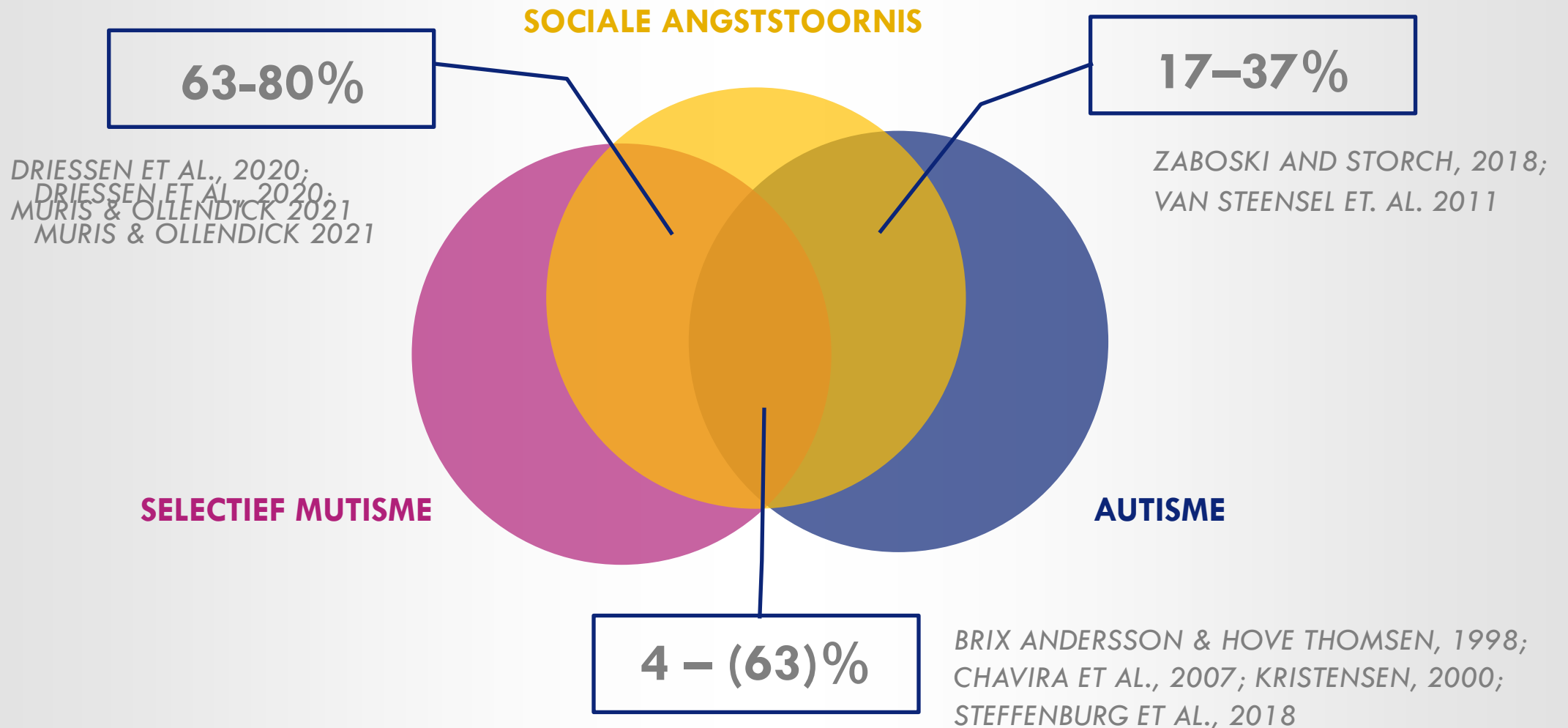

**AUTISME SPECTRUM
STOORNISSEN**

LORD ET AL, 2022

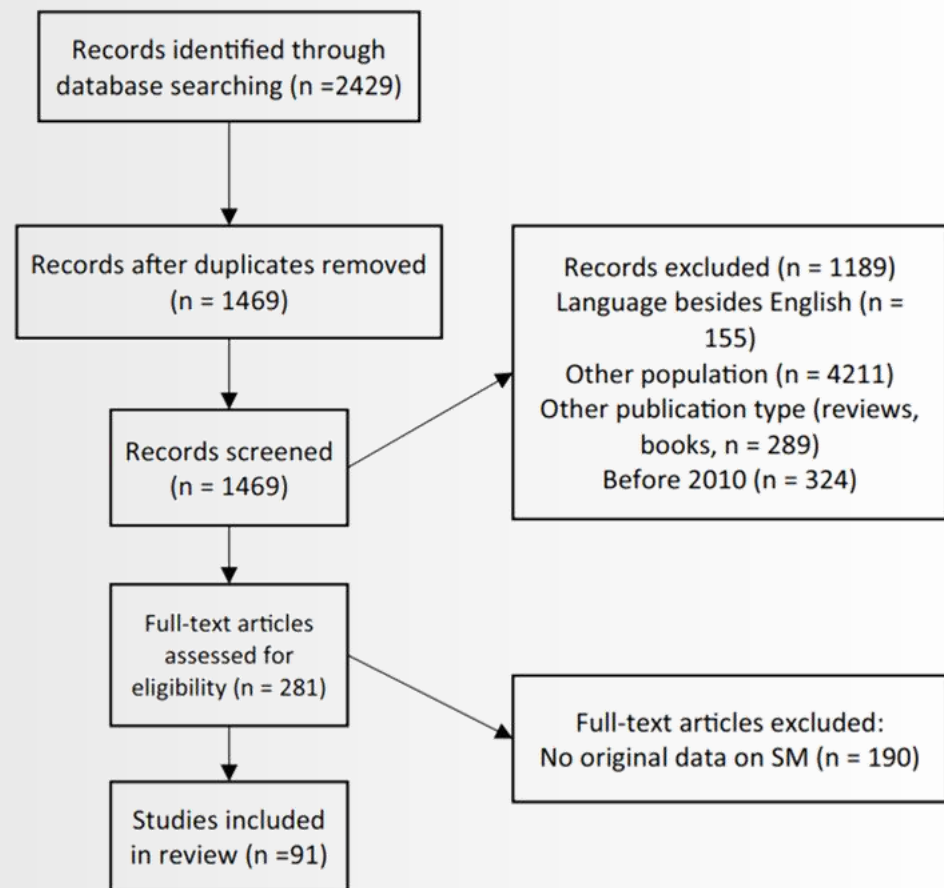
SAMENGAAN VAN AUTISME EN SELECTIEF MUTISME EN SOCIALE ANGST

VRAGEN VOOR VANDAAG

- HOE MEET JE STILTE ?
- HOE ONDERSCHIED JE SOCIALE ANGST, SELECTIEF MUTISME EN AUTISME ?
- IS HET BELANGRIJK ?
- WAT WERKT BIJ WIE ?
- BLACK BOXES
- VRAGEN VOOR THE NEXT GENERATION

HOE MEET JE STILTE ?

91 DATA - ARTIKELEN

- **38% HEEFT GEEN DIAGNOSTISCH MEETINSTRUMENT GEBRUIKT**
- **IN 56 ARTIKELEN** WERDEN IN HET **TOTAAL 29 VERSCHILLENDE INSTRUMENTEN** GEBRUIKT
- **13** VERSCHILLENDE **VRAGENLIJSTEN**
- **6** VERSCHILLENDE **OUDER INTERVIEWS**
- **10** VERSCHILLENDE **OBSERVATIE INSTRUMENTEN**

Fig. 1 Flowchart

RODRIGUES PEREIRA, C., ENSINK, J., GÜLDNER, M. G., LINDAUER, R., DE JONGE, M. V., & UTENS, E. (2021).
DIAGNOSING SELECTIVE MUTISM: A CRITICAL REVIEW OF MEASURES FOR CLINICAL PRACTICE AND RESEARCH.
EUROPEAN CHILD & ADOLESCENT PSYCHIATRY, 10.1007/S00787-021-01907-2.

HOE MEET JE STILTE ?

VRAGENLIJSTEN

▪ SMQ	SELECTIVE MUTISM QUESTIONNAIRE	OULDERS
▪ SSQ	SCHOOL SPEECH QUESTIONNAIRE	LEERKRACHTEN
▪ FSSM	FRANKFURTER SCALE OF SELECTIVE MUTISM	OUDER/LEERKRACHT

SMQ HEEFT GOEDE PSYCHOMETRISCHE KWALITEITEN IN NL POPULATIE

RODRIGUES PEREIRA ET AL (SUBMITTED)

GOEDE ZELF-REPORT SCHALEN ONTBREKEN GROTENDEELS

*RODRIGUES PEREIRA, C., ENSINK, J., GÜLDNER, M. G., LINDAUER, R., DE JONGE, M. V., & UTENS, E. (2021).
DIAGNOSING SELECTIVE MUTISM: A CRITICAL REVIEW OF MEASURES FOR CLINICAL PRACTICE AND RESEARCH.
EUROPEAN CHILD & ADOLESCENT PSYCHIATRY, 10.1007/S00787-021-01907-2.*

HOE MEET JE STILTE ?

OUDER INTERVIEWS

- **ADIS-P** ANXIETY DISORDERS INTERVIEW SCHEDULE - SM SECTION
- **K-SADS-PL-DSM-5** KIDDIE SCHEDULE FOR AFFECTIVE DISORDERS
SM SUPPLEMENT

OBSERVATIE INSTRUMENTEN

- **DBR** DIRECT BEHAVIOR RATING MEASURE
BARTERIAN ET AL 2018
- **IEBE** INDEPENDENT EVALUATOR BEHAVIORAL EVALUATION
BERGMAN ET AL 2013

RODRIGUES PEREIRA, C., ENSINK, J., GÜLDNER, M. G., LINDAUER, R., DE JONGE, M. V., & UTENS, E. (2021).
DIAGNOSING SELECTIVE MUTISM: A CRITICAL REVIEW OF MEASURES FOR CLINICAL PRACTICE AND RESEARCH.
EUROPEAN CHILD & ADOLESCENT PSYCHIATRY, 10.1007/S00787-021-01907-2.

VRAGEN VOOR VANDAAG

- HOE MEET JE STILTE ?
- HOE ONDERSCHIED JE SOCIALE ANGST, SELECTIEF MUTISME EN AUTISME ?
- IS HET BELANGRIJK ?
- WAT WERKT BIJ WIE ?
- BLACK BOXES
- VRAGEN VOOR THE NEXT GENERATION

SELECTIEF MUTISME SIGNALEREN

Valkuilen bij signaleren

- **Het kind spreekt wel tegen u.**

Dan kan er nog steeds sprake zijn van selectief mutisme.

- **Het kind lijkt niet zo angstig.**

Als de 'coping' sterk genoeg is, zie je angst niet altijd in gedrag / gelaat.

- **Peuters zijn vaker eenkennig.**

Dat klopt! Is het gedrag leeftijdsadequaat? Wat zijn de gevolgen voor de ontwikkeling en omgeving / opvoeders? Is er opvoedingsverlegenheid? Angst in de familie?

- **“Oh ik zie het al” Dit is autisme”.**

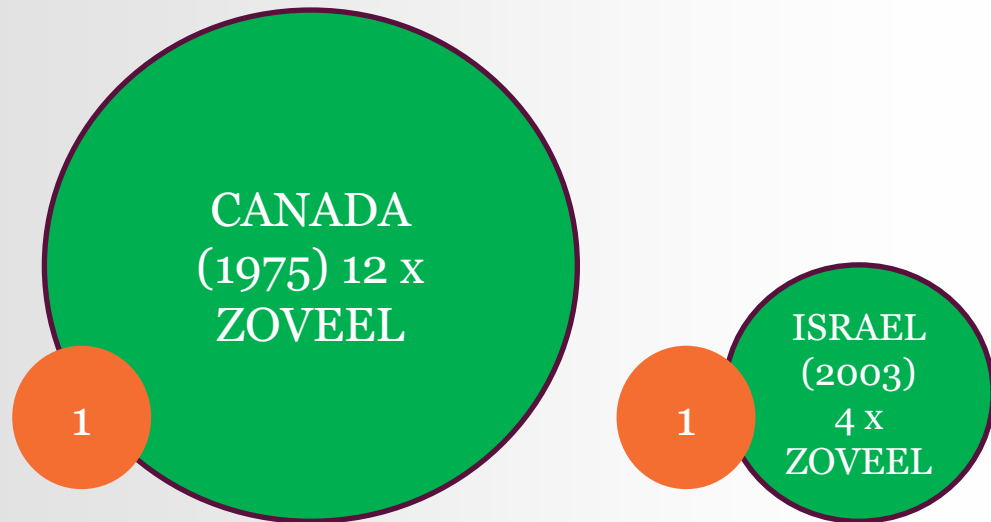
Pas op: angstige vermijding en autisme lijken op het eerste gezicht op elkaar. Zorgvuldig onderzoek is nodig in meer dan één situatie.

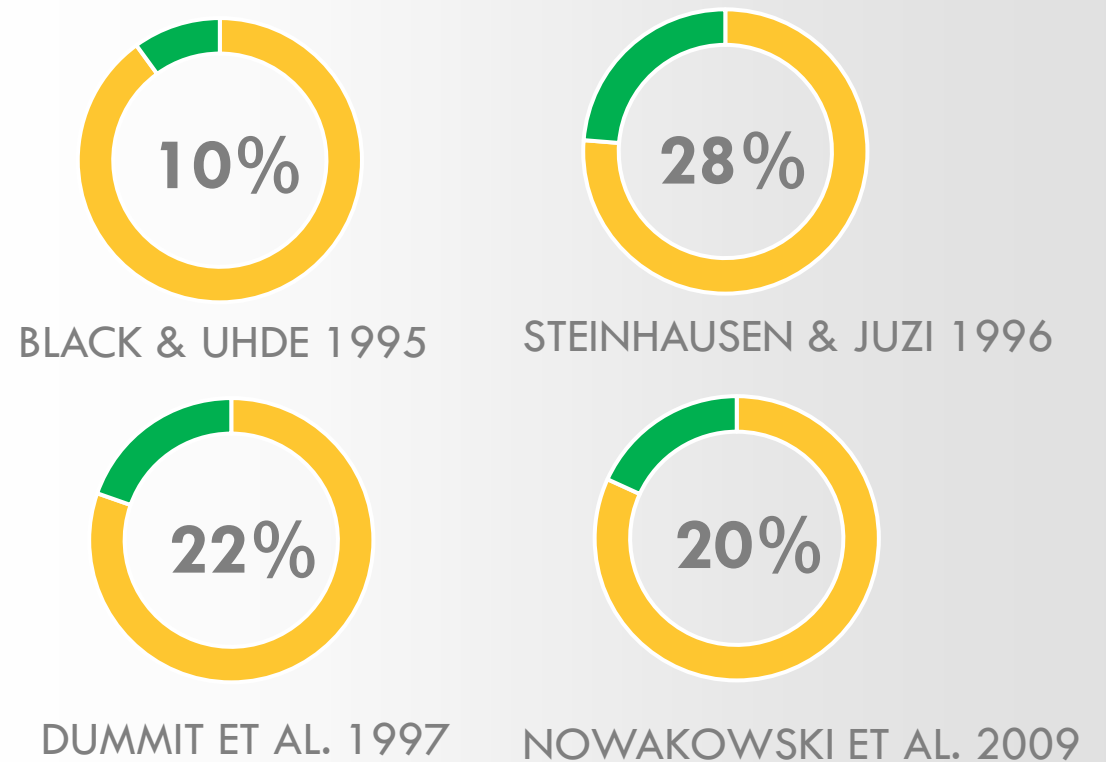
PREVALENTIE MEERTALIGHEID BIJ SELECTIEF MUTISME

HOVEEL VAKER MEERTALIGHEID / IMMIGRANTEN IN KLINISCHE POPULATIES ?

% MEERTALIGHEID / IMMIGRANTEN IN KLINISCHE POPULATIES

MEERTALIGE KINDEREN: STILLE PERIODE OF SELECTIEF MUTISME?

STILLE PERIODE

- OVER HET ALGEMEEN IN **'SEQUENTIEEL MEERTALIGE'** KINDEREN
- SCHOOLTAAL ANDERS DAN THUISTAAL
- IS EEN **TIJDELIJK** FENOMEEN
- DUURT **MEESTAL MAXIMAAL 3 MAANDEN** (MAAR LENGTE VARIEERT)
- PREVALENTIE ? = ONDUIDELIJK

(TABORS, 1997)

SELECTIEF MUTISME IN MEERTALIGE KINDEREN

- **TENMINSTE 6 MAANDEN** IN NIEUWE TAALOMGEVING (OP SCHOOL)
- STIL IN **BEIDE TALEN**
- STIL IN **MEERDERE SITUATIES** (NIET ALLEEN OP SCHOOL)

(TOPPELBERG ET AL., 2005)

SELECTIEF MUTISME ALS SYMPTOOM BIJ ASS ?

A. Blijvende tekorten in de sociale communicatie en interactie, zoals blijkt uit:

1. tekorten in sociaal-emotionele wederkerigheid
2. tekorten in het voor sociale omgang gebruikelijke non-verbale communicatieve gedrag
3. tekorten in aangaan, onderhouden en begrijpen van relaties

B. Beperkte herhalende gedragspatronen, beperkte interesses/activiteiten, zoals :

1. stereotype of repetitieve bewegingen, gebruik van voorwerpen of spraak
2. hardnekkig vasthouden aan hetzelfde, star gehecht aan routines of geritualiseerde gedragspatronen
3. zeer beperkte, gefixeerde interesses die abnormaal intens of gefocust zijn
4. over- of onder reageren op zintuiglijke prikkels of ongewone belangstelling voor zintuiglijke aspecten van de omgeving

DSM-5

TIPS VOOR IN DE KLINISCHE PRAKTIJK

- LAAT VRAGENLIJSTEN OVER SOCIALE COMMUNICATIE PER SITUATIE INVULLEN
- OBSERVEER IN VERSCHILLENDE MAAR VOORAL IN NIET-SPANNENDE SITUATIES
- LAAT OUDER/KIND EVEN ALLEEN
- VRAAG NIET OM VERBALE COMMUNICATIE
- VRAAG OUDERS OM FILMBEELDEN VAN THUIS
- PROCESDIAGNOSTIEK

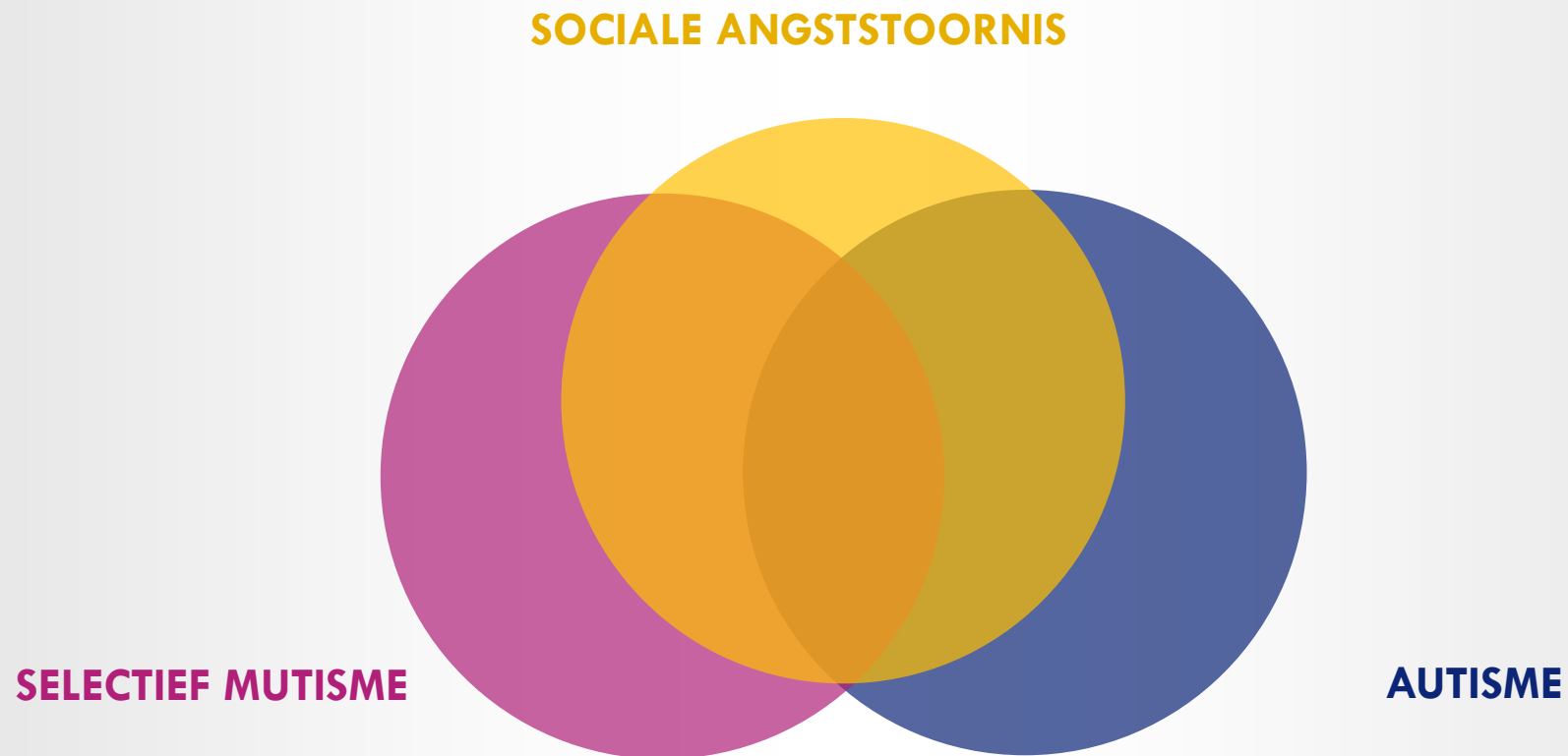

VRAGEN VOOR VANDAAG

- HOE MEET JE STILTE ?
- HOE ONDERSCHIED JE SOCIALE ANGST, SELECTIEF MUTISME EN AUTISME ?
- IS HET BELANGRIJK ?
- WAT WERKT BIJ WIE ?
- BLACK BOXES
- VRAGEN VOOR THE NEXT GENERATION

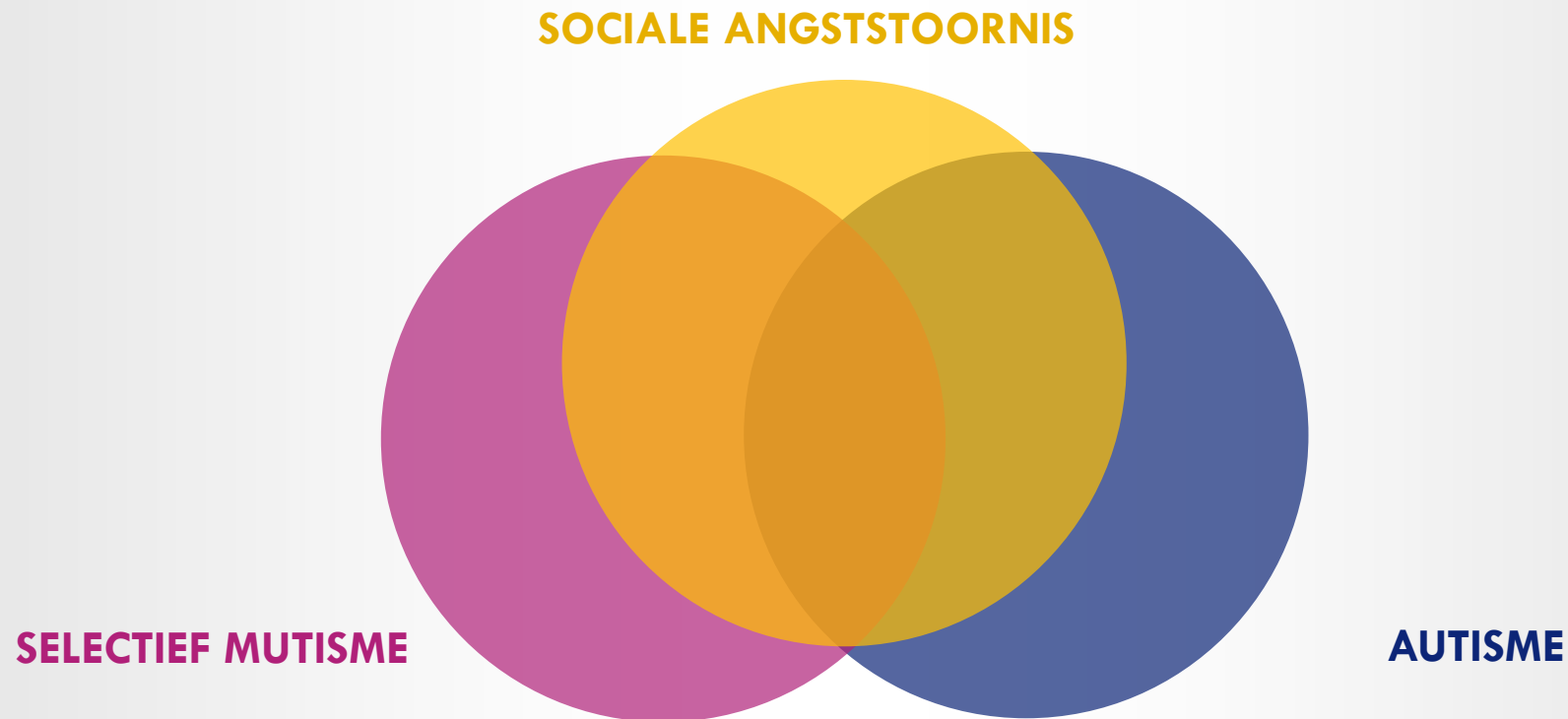
HOE BELANGRIJK IS HET ONDERSCHIED

- WAAR BEGIN JE / WAAROP LEG JE DE NADRUK ?
- WAT KAN JE LEREN EN WAT KAN JE COMPENSEREN ?
- MAG JE ZIJN WIE JE BENT ?

HOE BELANGRIJK IS HET ONDERSCHIED

- EVIDENCE BASED: COGNITIEVE GEDRAGSTHERAPIE (MET/ZONDER MEDICATIE)
- ANGST HIËRARCHIE
- STEL BEHANDELING NIET UIT OF AF
- WANNEER MAG JE STOPPEN (MET TREKKEN)

VRAGEN VOOR VANDAAG

- HOE MEET JE STILTE ?
- HOE ONDERSCHIED JE SOCIALE ANGST, SELECTIEF MUTISME EN AUTISME ?
- IS HET BELANGRIJK ?
- WAT WERKT BIJ WIE ?
- BLACK BOXES
- VRAGEN VOOR THE NEXT GENERATION

WHAT ABOUT WRITING?

COMPUTER MEDIATED COMMUNICATION (CMC) IN ADOLESCENTEN MET SELECTIEF MUTISME

PHOTO'S
JULIA M CAMERON, ANDREA
PIACQUADIO, PIXABAY

SCHRIJF HET MAAR OP ... TEKEN HET MAAR ...

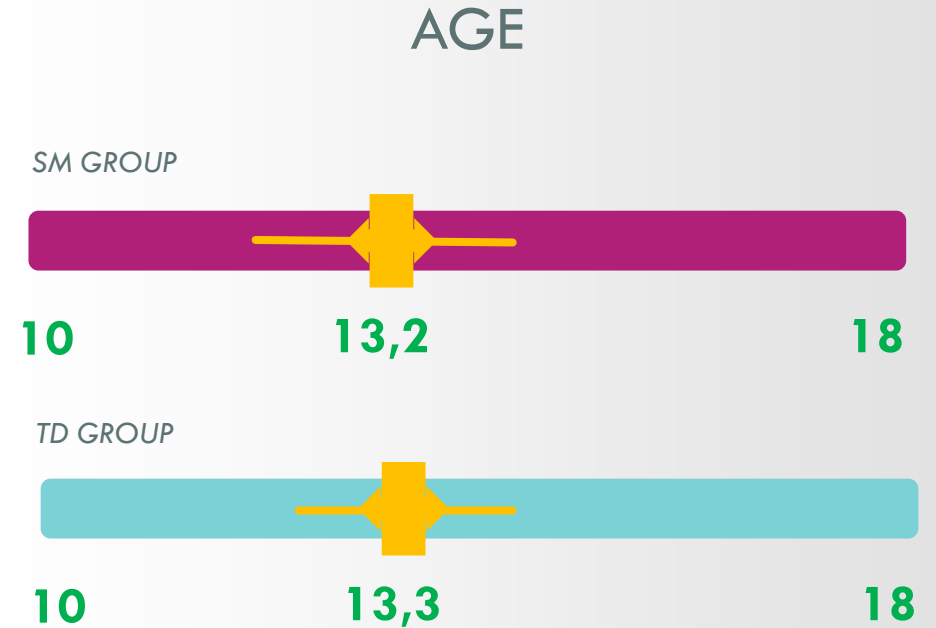
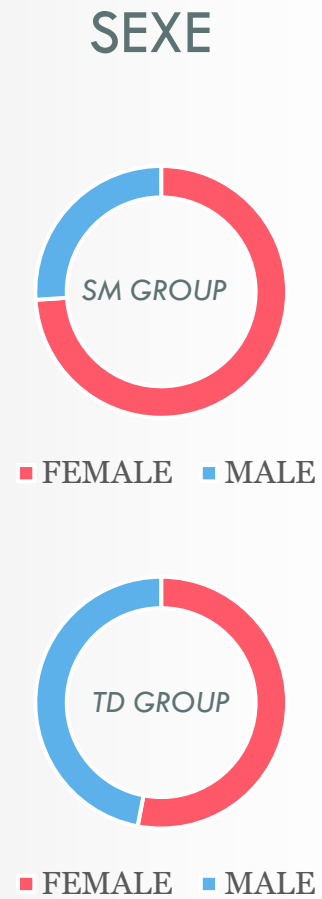
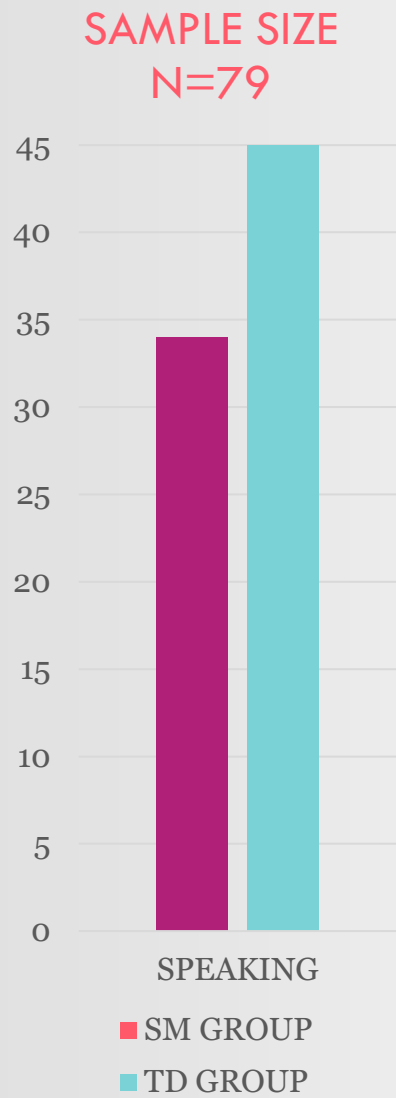
IS SCHRIJVEN MAKKELIJKER ?

EN COMMUNICATIE VIA TEAMS? ONLINE LEREN?

PHOTO'S
KETUT SUBIYANTO
JULIA M CAMERON

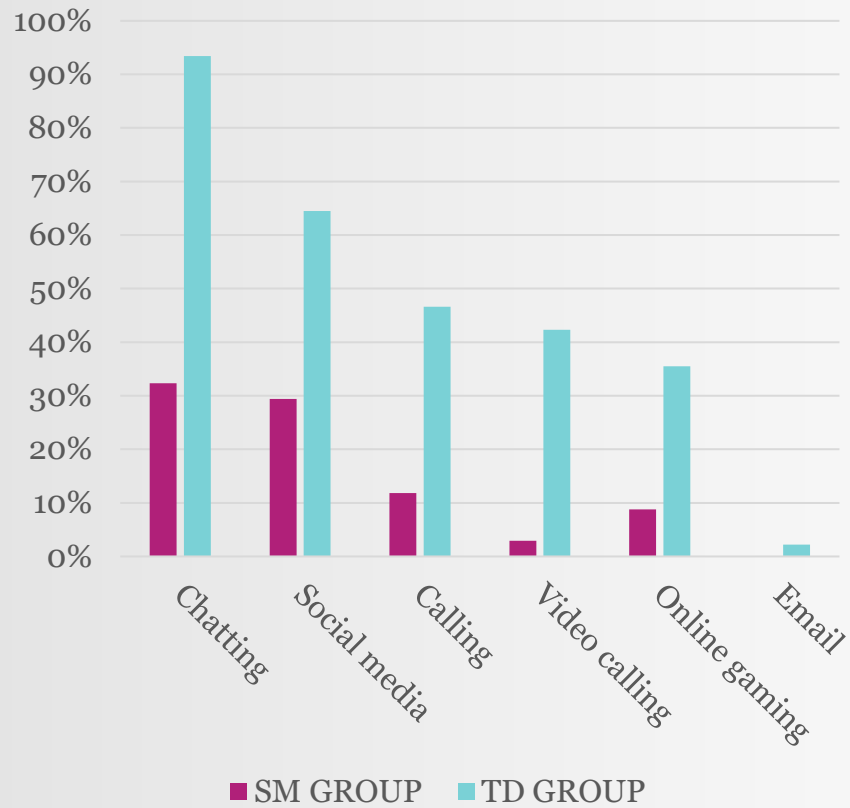
ONLINE (!) QUESTIONNAIRE

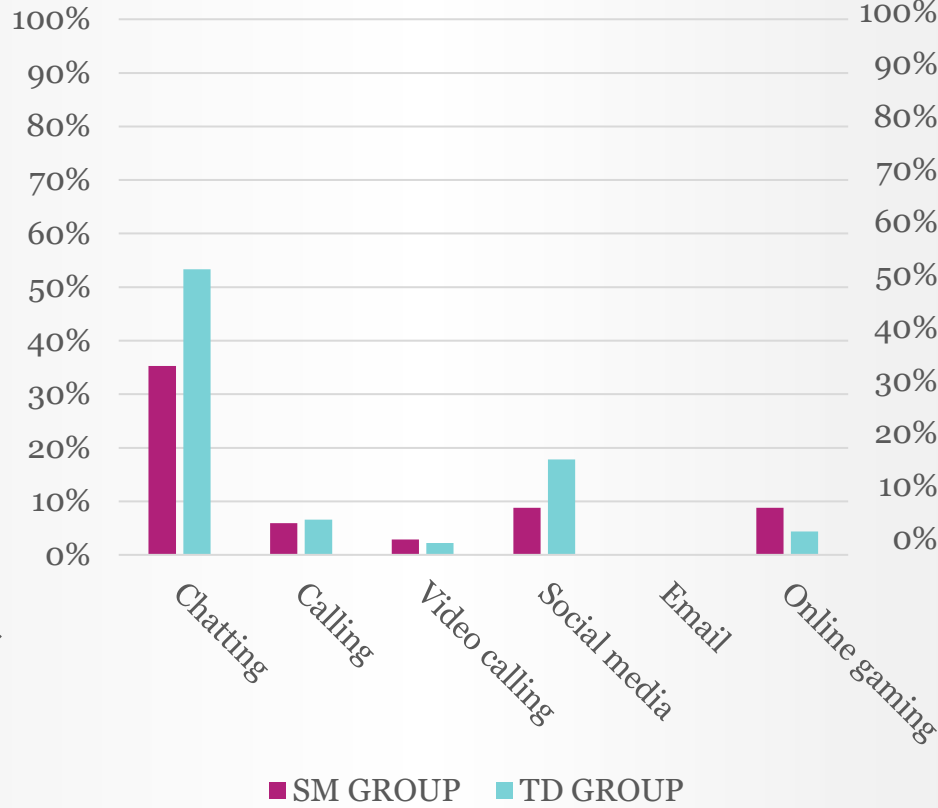
DE JONGE, M.V. / NIBBERING, N. ET AL. SUBMITTED FOR PUBLICATION: IT'S ABOUT MORE THAN JUST TALKING.

DIGITALE COMMUNICATIE

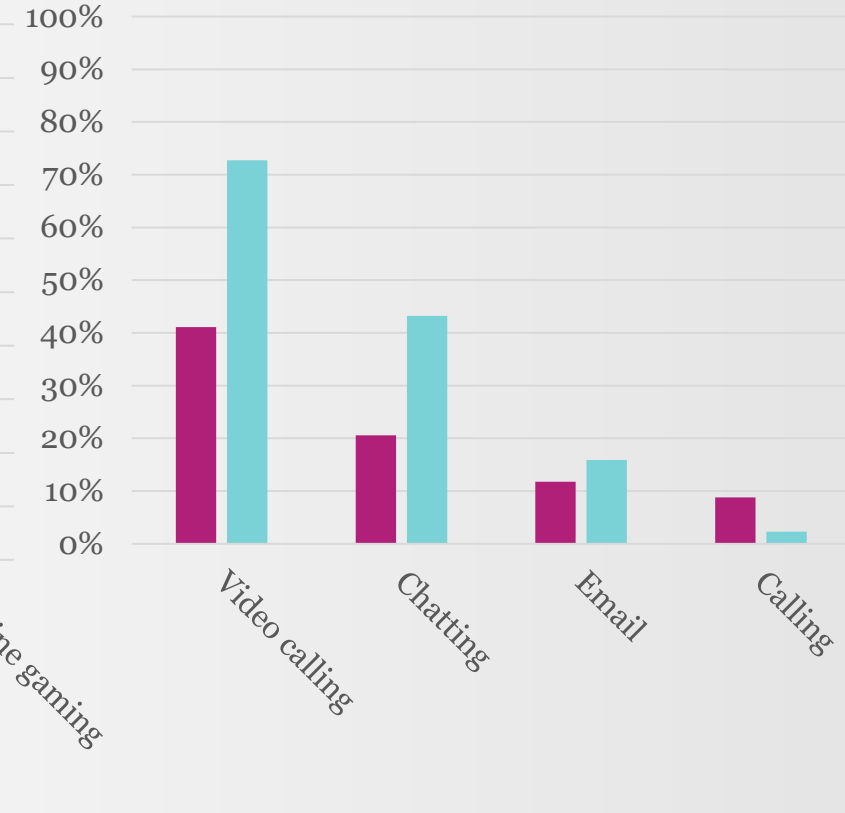
MET VRIENDEN

MET FAMILIE

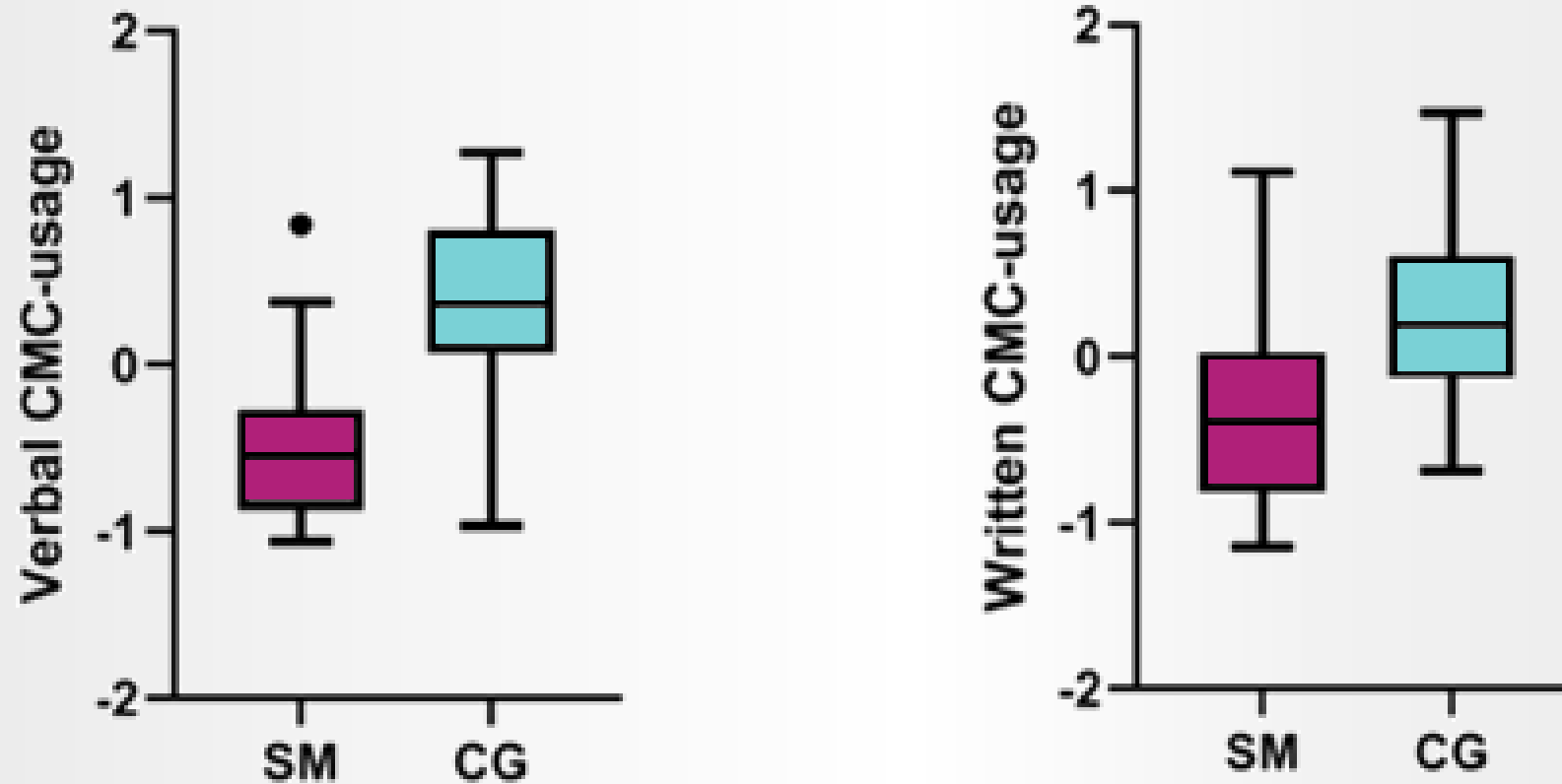

MET LERAREN/KLASGENOTEN

DE JONGE, M.V. / NIBBERING, N. ET AL. SUBMITTED FOR PUBLICATION: IT'S ABOUT MORE THAN JUST TALKING.

GESPROKEN OF GESCHREVEN DIGITALE COMMUNICATIE

Effect size $d = -1.18$; zonder kinderen met bijkomende ASS effect size $d = -0.92$.

VRAGEN VOOR VANDAAG

- HOE MEET JE STILTE ?
- HOE ONDERSCHIED JE SOCIALE ANGST, SELECTIEF MUTISME EN AUTISME ?
- IS HET BELANGRIJK ?
- WAT WERKT BIJ WIE ?
- BLACK BOXES
- VRAGEN VOOR THE NEXT GENERATION

Adolescenten

“What is your problem?”

VRAGEN VOOR THE NEXT GENERATION

- INSTRUMENT ONTWIKKELING : HOE MEET JE STILTE ? MET NAME ZELF-RAPPORTAGE
- AUTISME, SOCIALE ANGST EN SELECTIEF MUTISME: VERSCHILLEN EN OVEREENKOMSTEN
- BEHANDELING VAN ADOLESCENTEN BIJ WIE EERDERE BEHANDELING NIET LUKTE
- WAT WERKT VOOR WIE ?
- EIGEN ERVARINGEN

DANK EN DISCUSSIE

**Universiteit
Leiden**
The Netherlands

Maretha de Jonge
m.v.de.jonge@fsw.leidenuniv.nl